

י"ג באב, תשע"ט, 14.8.2019

גיליון מס' 672

פרשת ואתחנן

כל המוסיף גורע?

מאת הרב אילעאי עופרן, קבוצת יבנה

כלל רציונלי בסיסי קובע כי "יותר עדיף על פחות" – זה נכון לגבי כסף, זה נכון לגבי בריאות, זה נכון לגבי ציונים, זה נכון לגבי ביטחון. כמעט בכל תחומי חיינו אנו שואפים להוסיף, להרחיב, להגדיל ולהשתפר.

מספר פעמים בנאום הפרידה של משה רבנו, מזהיר משה את העם להקפיד בשמירת מצוותיו של הקב"ה. בפרשת "ואתחנן" מוסיף משה לציווי הזה הסתייגות מסוימת – "לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו" (ד,ב). האיסור לגרוע ממצוות ה', פשוט וברור. מי שמאמין שהתורה והמצוות הם רצונו של הקב"ה, לא יעלה על דעתו "לחפף" או "להקל" בהן. יתרה מזו – עצם המחשבה "לגרוע" או לאמץ גרסת "לייט" של קיום מצוות, עשויה להיות מחשבה אפיקורסית הכופרת בתורה ובנותנה, שהרי אילו היה האדם מאמין שמדובר ברצונו ה', לא היה מעז לזלזל בו.

לאור זה, לא ברור מדוע קובע משה נחרצות כי אסור להוסיף? אך טבעי הוא שנרצה שדבר ה' יגדל ויתפשט בעולם, שמקומן של המצוות ושל ההלכה בחיינו ייעשה רחב ומשמעותי יותר. מדוע על דברי תורה לא חל העיקרון הרציונלי כי "יותר עדיף על פחות"?

נראה שבכדי להבין את שורש העניין דרושה הבנה מעמיקה של מושג ה"חומרא". בתודעתם של שומרי מצוות רבים, החמרה פירושה – לעשות יותר, להצטער יותר או לטרוח יותר. ואף על פי כן, ברור שלא כל תוספת לחומרא תיחשב. יהודי שמוציא את השבת כשיטת רבנו תם, ייחשב למחמיר. אך יהודי שתוקע בשופר ב-א' בתמוז אינו "מחמיר" אלא מתמיה. ביסוד ההבחנה עומדת העובדה שמי שמאמין שהמצוות הן דבר ה', יודע שאין הוא יכול לעמוד על סודן וטיבן. אשר על כן, מלאכת ה"הוספה" נעשית קשה עד בלתי אפשרית, משום שמי שאינו יודע מהו העיקרון עליו ביסס הקב"ה את מצוותיו, מתקשה להחליט מהי תוספת ראויה ומהי תוספת חסרת טעם.

התפיסה, השכיחה למדי, הרואה בכל תוספת איסור הוספת קדושה, ובכל תוספת צער עדות ליראת שמים, יוצאת מנקודת ההנחה שרצון ה' וכוונת מצוותיו היא במניעת השמחה האנושית או בגרימת כאב לאדם. מניין עזות הפנים לקבוע שזהו רצון ה' בעולם?

יסוד היסודות של החוויה הדתית ושל האדם העומד אל מול ריבונו של עולם, הוא חוסר היכולת להבין את דרכיו ורצונותיו של הקב"ה. הספק המקנן – שמא לא פירשתי נכונה את דברו, שמא איני מבין את כוונתו, הוא חלק מהותי מעולמו של האדם המאמין. מי שבוחר "להוסיף" על מצוותיו יתברך, אומר כביכול – "הבנתי את העיקרון", או "אני יודע למה התכוון הקב"ה". ודאות שכזו לא תיתכן בעולמו של אדם דתי.

הדבר היחיד אותו יכול האדם המאמין לדעת בוודאות, הוא שאין הוא יכול לדעת דבר בוודאות. לכן עליו לדבוק במצוותיו של הקב"ה. לא לגרוע חלילה דבר, אך גם לא להתיימר להוסיף עליהן...

אילעאי עופרן – רב קבוצת יבנה, פסיכולוג. ראש מכינת "רוח השדה".

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il